

RVP pro ZV z pohledu učitelů ZŠ

LUDMILA PROKEŠOVÁ, RENATA JANDOVÁ

Katedra pedagogiky a psychologie PF JU, Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice
jandova@pf.jcu.cz

Klíčová slova: Transformace školství – RVP pro ZV – dotazníkové šetření – postoje a informovanost učitelů primárního vzdělávání.

Abstrakt: V úvodu příspěvku je zmíněn evropský kontext záměrů transformace u nás. Dále text přináší informace o výsledku dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na zjištění reálných postojů učitelů 1. stupně ZŠ k RVP pro ZV v období před tvorbou školních vzdělávacích programů.

PROKEŠOVÁ L., JANDOVÁ R.: **RVP for ZV from the View of Teachers at Basic School**

Key words: Transformation of education – Skeleton educational programme for basic education (RVP for ZV) – questionnaire investigation – teachers of primary education, their attitudes and being informed.

Abstract: In the introduction the European context of intended transformation in our country is mentioned. The text brings information about results of the questionnaire investigation. It has been intent on finding real attitudes of teachers at primary schools to the new programme (RVP for ZV) – in the period before the forming the programme at schools (ŠVP for ZV).

Motto

“Krise učitelské profese se promítá do kvality české školy, školy si za této situace nevytváří účinné vnitřní předpoklady vyvíjet se ve směru, který před ním vytyčují školsko politické dokumenty”

Z. Helus, 2001 str. 45

„I když jsem některé informace o RVP pro ZV zachytila, právě z důvodů malé informovanosti nechápu p o d s t a t u této změny“

Učitelka 1. stupně ZŠ (dotazníkové šetření 2005)

Myšlenkové principy, které se staly východiskem pokusu nově koncipovat vzdělávání u nás, souvisejí se základními tendencemi prezentovanými již několik let v různých materiálech UNESCO. Učící se společnosti 21. století nejde o jakékoliv vzdělávání. Nástrojem jejího rozvoje může být jen takové, které je užitečné nejen jedinci a to ve všech oblastech jeho života, ale bude prospěšné i komunitě, ke které tento jedinec přísluší. Bude příspěvkem každého k obecnému prospěchu a celospolečenskému bohatství. Strategii rozvoje lidského potenciálu nesměřujeme pouze k ekonomickému růstu té které země, ale také k celkovému zlepšení kvality života pro její obyvatele. Proto má takový význam vzdělávání v průběhu celého lidského života, proto je zdůrazňována jeho vnitřní hodnota. Jen v tomto kontextu je možno plně pochopit záměry klíčového dokumentu, který se v rámci transformace v podobě RVP pro ZV českému školství dostává.

Pojem transformace je obecně chápán jako systémová změna. Pokládáme-li reformu za akt, který se zpravidla týká proměny pouze dílčích prvků v rámci systému, musí se transformace - celková systémová změna - odlišovat právě tím, že se zaměří na co nejvíce jeho prvků. Převedení do oblasti školství to znamená, že na základě stanovených pravidel a v dlouhodobém časovém horizontu bychom měli věnovat vyváženou pozornost v š e m u, co do systému vzdělávání na základní škole patří.

V našem příspěvku chceme věnovat pozornost „pouze“ jednomu prvku. Tomu, který je pro úspěch transformace rozhodující – tj. učitelé, konkrétně učitelé primárního vzdělávání.

Předpokládaná autonomie škol vytváří i pro autonomii učitelů dosud nebývalý prostor. Je poněkud překvapující, že předkladatelé RVP pro ZV očekávají, že učitelé ve své většině více méně samostatně vytvoří jakousi vlastní vnitřní transformaci výuky, kterou pak budou tvořivě ověřovat, reflektovat problémy a dále přetvářet při společné kooperaci se svými kolegy. To se pak jaksi automaticky odrazí i na vztazích se žáky a v celkovém klimatu školy.

V této souvislosti zaznívá na adresu státu prezentovaném MŠMT oprávněná kritika na problematice využívání období před tak zásadní změnou, kterou práce podle školních vzdělávacích programů bude pro většinu učitelů představovat. K řadě dosud různě publikovaných výhrad lze připojit i další. Týká se minimálního zájmu o to, co o této reformě soudí a ví řadový učitel běžné, nijak inovativní základní školy. Jaké máme informace o reálné situaci na většině základních škol. Do této skupiny pochopitelně nezahrnujeme školy pilotní. Co konkrétně víme o atmosféře na školách, o postojích učitelů, o jejich očekávání směrem ke změnám, na které by se měli v souvislosti s tvorbou školních vzdělávacích programů připravovat?

Pokládáme tyto otázky za závažné a pokusily jsme se na ně hledat odpovědi. Proto jsme na katedře pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity zorganizovaly jednorázovou výzkumnou sondu. Jejím smyslem bylo kromě jiného zjistit informovanost učitelů primárního stupně vzdělávání o hlavních záměrech reformy (pro zjednodušení používáme termín reforma, i když víme, že není úplně přesný), o nejdůležitějších změnách, které pro ně bude realizace školních programů znamenat. Zajímala nás rovněž ochota učitelů se na tyto změny připravovat, zjišťovaly jsme představy učitelů o funkčnosti, obsahu a formách jejich dalšího vzdělávání.

Pro tuto sondu byl vypracován dotazník, který je záměrně uveden v plném znění v příloze tohoto textu. Jeho autorky by uvítaly, kdyby byl využit i na jiných pracovištích (třeba i v rámci diplomových úkolů), abychom získaly co nejreálnější obraz současné školy. Dotazník má celkem 19 položek, soustřeďuje se zejména na zjištění postojů učitelů 1. stupně ZŠ k očekávaným změnám, které se promítají do oblasti didaktické i do oblasti hodnocení a diagnostikování žáků.

Dotazníky byly administrovány prostřednictvím studentů 2. ročníku učitelství pro 1. stupeň do různých škol převážně jihočeského regionu. Na těchto školách vykonávali studenti týdenní asistenskou praxi. Šetření probíhalo od února do května letošního roku, protože termín pro tuto praxi není pro studenty jednotně stanoven. Dotazníky vyplňovali učitelé anonymně, na závěr praxe je v zalepených obálkách předali studentům, od kterých je dostali. Předpokládaly jsme, že osobní kontakt studentů s učiteli zaručí vysokou návratnost dotazníků. Domnívaly jsme se, že tím, že škola přijímá studenta na praxi, naznačuje svoji celkovou otevřenost a vstřícnost. Tento předpoklad se naplnil pouze částečně. Na některých školách odmítl šetření ředitel, jinde učitelé. Stalo se i to, že v zalepené obálce byly vráceny nevyplněné dotazníky.

Z celkového počtu 410 předaných dotazníků bylo možno k analýze využít 264, jde tedy o 64 % návratnosti.

Pro časovou tíseň (termín pro odevzdání dotazníků se téměř shodoval s termínem pro odevzdání příspěvku do sborníku) jsme byly schopné provést vyhodnocení pouze několika položek. Soustředily jsme se zejména na ty, které nejvíce charakterizují postoje učitelů k očekávaným změnám.

Položka č. 3 dotazníku zněla záměrně trochu provokativně. „Někteří učitelé nebo i celé učitelské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná...“

Nepřekvapuje, že postoje většiny respondentů vyjádřily odpovědi:

- b – „souhlasím částečně s výše uvedeným názorem“,
- c – „nedovedu posoudit“.

a	b	c	d
souhlasím	souhlasím částečně	nesouhlasím	nedovedu posoudit
40	158	28	49

(tabulka uvádí reálná čísla)

Je zřejmé, že tři čtvrtiny (198 – 75%) z našeho souboru respondentů tedy reformu vnitřně spíše nepřijali (i když tito učitelé byli alespoň ochotni dotazník vyplnit).

S touto otázkou koresponduje položka 1 dotazníku, která se otevřeně ptá na informovanost učitelů. Byla formulována takto: „Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ, mají až dosud velmi málo informací.“

S tímto názorem souhlasí většina respondentů, konkrétně 97,7 %.

a	b	c
souhlasím	souhlasím částečně	nesouhlasím
202	56	6

Značná část respondentů tedy více informací o záměrech transformace a o jejích podstatných rysech postrádá. Souvislost mezi odpovědí na nedostatečnou informovanost a postojem k reformě je u většiny respondentů zřejmá.

Vraťme se ještě jednou k položce č. 3 dotazníku. Zatím-co odpověď **b** a **d**, kterou zvolilo celkem 207 respondentů, odráží patrně věrohodně situaci na školách, odpovědi **a** a **c** upozornily na respondenty názorově velmi vyhraněné. Proto jsme jim věnovaly poněkud větší pozornost, i když byli početně ve výrazně menšině.

Skupinu, která zamýšlenou reformu pokládá jednoznačně za žádoucí a plně s ní souhlasí, tvoří učitelé s různou d é l k o u p r a x e.

- do 10 let praxe 10 učitelů
- do 20 let praxe 10 učitelů
- nad 20 let praxe 8 učitelů

Kromě 1 působí ostatních 27 učitelů na školách, které pracují podle programu Základní škola.

Pro zamýšlenou reformu se tito učitelé vyslovují proto, že:

- „umožní využívat více alternativních přístupů, které budou vyhovovat žákům dané třídy“ (uč. 21 roků praxe)
- „je třeba vychovávat lidi s pozitivním myšlením a aktivním přístupem k celoživotnímu vzdělávání“ (uč. 27 roků! praxe)
- „žáci neumí své znalosti používat“ (uč. 22 roků praxe)
- „je nutno změnit školu, učivo využívat k získávání kompetencí“ (uč. 30 roků! praxe)
- „může to přinést změny, které povedou žáky k větší samostatnosti, k vyhledávání informací a jejich užívání v běžném životě“ (uč. 1 rok praxe)

Na otázku o dalším vzdělávání (položka 16 dotazníku) odpovídá

22 respondentů „ano“ (a dodává rozhodně, velice potřeba)

6 respondentů „spíše ano“

Všichni respondenti této skupiny, kteří mají nad 20 let praxe (8 učitelů), se chtějí v souvislosti s přípravou školních vzdělávacích programů rozhodně dále vzdělávat!

Relativně početná skupina respondentů (40) se otevřeně přihlásila k názoru, že další reforma v našem školství je zbytečná.

I tuto skupinu tvoří učitelé s různou délkou praxe.

- do 10 let praxe 7 učitelů
- do 20 let praxe 15 učitelů
- nad 20 let praxe 18 učitelů

Tři učitelé z tohoto souboru respondentů pracují na škole podle programu Obecná škola, jeden podle programu Národní škola. Snad i to je důvod, proč předpokládají, že se ve škole nemusí nic měnit („nemyslím, že je možné něco výrazně měnit. . . takto pracujeme stále. . . očekávané výstupy v jednotlivých předmětech je jen jiné označení pro vědomosti a znalosti žáků. . . výuka podle RVP nebude přínosem, protože takto to probíhá stále“).

Z řady argumentů, které tito učitelé uvedli, jsme vybraly:

- „úroveň vědomostí byla dobrá, RVP ji snížil (uč. 23 let praxe)
- „mnoho reforem, kterými jsme prošli, nevedlo k lepším výsledkům, třeba množiny“ (uč. 30 let praxe)
- „zkoušíme na dětském materiálu školství USA“ (uč. 30 let praxe)
- „naši žáci dosahují výborné výsledky v zahraničí“ (uč. 5 let praxe)
- „dobře fungující věci by se neměly měnit“ (uč. 5 let praxe)

Je zajímavé, že přesto, že reformu více méně odmítají, mají i tito učitelé zájem o další vzdělávání (16. položka dotazníku):

Odpověď ano 12 respondentů

Odpověď spíše ano 22 respondentů

Odpověď spíše ne 4 respondenti

Odpověď zásadně ne 2 respondenti

I když představa o tom, jak se dále vzdělávat, se může u jednotlivých učitelů velmi lišit, zaujala nás skutečnost, že jsme se u většiny respondentů nesetkaly s odmítavým postojem k názoru spojovat přípravu na školní vzdělávací program s nějakou vhodnou formou doplňujícího vzdělávání.

Zájem o to dále se vzdělávat jsme záměrně sledovaly ještě u dvou skupin.

Jednou z nich jsou respondenti (158 učitelů), kteří se u položky č. 3 dotazníku vyslovili neurčitě a spíše souhlasí s míněním, že reforma v našem školství je zbytečná.

Zastoupení jejich odpovědí na otázku, zda by uvítali nějakou formu vzdělávání, je následující (16. položka dotazníku):

a	b	b
ano	spíše ano	spíše ne
81	67	10

Druhou skupinou, která nás v této souvislosti zaujala, bylo 49 učitelů, kteří pro svůj postoj k reformě zvolili vyjádření „nedovedu posoudit“ (odpověď d -3. položka dotazníku). Předpokládáme, že jejich názor je výrazem seriózního přístupu ke změně, která je bezesporu závažná, osobně se každého z nich dotýká, chybějí však nejen potřebné informace, ale i reálná představa o cestě od záměru k jeho uskutečnění v každodenní praxi. Tento náš předpoklad dokládá četnost jejich kladných odpovědí na možnost dále se vzdělávat.

a	b	c
ano	spíše ano	spíše ne
31	15	3

Nejsme samozřejmě schopny rozlišit, kdy jde u respondentů o vyjádření vnitřní potřeby a kdy spíše o podvolení se situaci, která na školách vzniká.

I tyto dílčí výsledky, které byly zatím z dotazníkového šetření získány, přinesly některé nepřeslechnutelné signály.

Za nejzávažnější pokládáme zjištění, že většina učitelů z našeho souboru respondentů stojí před úkolem spolupodílet se na tvorbě školního vzdělávacího programu a jeho následné realizaci s velmi intenzivně prožívanými pocity nejistoty, bezradnosti a nekompetentnosti. Tuto skutečnost si většinou uvědomují, ale to jim situaci nijak neusnadňuje.

Nedostatek solidních informací vede u řady učitelů k pocitu, že nové pojmy, se kterými se má ve školních vzdělávacích programech pracovat, nenabízejí odlišný obsah od pojmů dosud užívaných (průřezová témata připomínají mezipředmětové vztahy, vědomosti, znalosti a dovednosti je skoro totéž jako kompetence žáků apod.) Obecně chybí chápání nových kontextů v záměru transformace.

Skutečnost, že jsme u učitelů našeho souboru respondentů zaznamenaly všeobecný zájem o promyšlený a efektivní způsob dalšího vzdělávání, pokládáme za velmi pozitivní zjištění a bylo by trestuhodné na tento zájem přiměřeně nezareagovat.*

Příprava školních vzdělávacích programů je bezesporu velkou šancí k rozvoji vnitřních předpokladů škol, jak se o nich zmiňuje Helus (viz úvodní motto). Vedle řady aspektů, na které jsme upozornily, bude úspěšnost využití těchto předpokladů do značné míry odvislá i od celkové atmosféry, ve které budou na jednotlivých školách tyto programy vznikat.

Obáváme se, že očekávání plošného a k určitému termínu pro všechny školy závazného uvedení školního vzdělávacího programu do praxe k dělné, klidné a spolupracující atmosféře v tomto rozhodujícím období příliš nepřispívá.

Přílohy: dotazník

Literatura

- HELUS Z. 2001: Alternativní pohled na kompetence učitelů. In: Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém. UK Praha Pedagogická fakulta.
- SPIPKOVÁ V. 2005: Rámcový vzdělávací program pro ZV v kontextu transformace českého školství. In: Pedagogika, roč. IV, č. 1.
- Učení je skryté bohatství. 1997 Zpráva mezinárodní komise UNESCO „Vzdělání pro 21. století.“ Pedagogická fakulta UK Praha.
- RVP pro ZV (třetí verze) 2004 Praha VUP

* Na otázku, jaký obsah by mělo vzdělávání mít, vyznačil učitel s 30 letou praxí všechny nabídnuté okruhy a připsal poznámku „vše potřebuji stejně a rychle!“

Dotazník

Instrukce k vyplnění dotazníku.

Pokud není uvedeno jinak, odpověď označte kroužkem případně doplňte; rozhodnete-li se pro více odpovědí, očísľujte je, prosíme, podle významu, který jim přiřkládáte 1. – 5.

A) Škola, na které působím, je

- a) spíše menší (do 250 žáků)
- b) středně velká (do 500 žáků)
- c) velká (nad 500 žáků)

- d) na 1. stupni máučitelů (doplňte počet)
- e) pracuje podle vzdělávacího programu
 - e1) ZŠ
 - e2) OŠ
 - e3) NŠ
 - e4) podle programu.....

f) je – g) není – ověřovací či pilotní školou pro ŠVP pro ZV

B) h) Na 1. stupeň ZŠ

- 1) mám aprobaci
- 2) nemám aprobaci

ch) mámroků praxe ve školství, z tohopraxe na této škole

1) Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ, mají až dosud velmi málo informací.

- a) souhlasím
- b) souhlasím částečně
- c) nesouhlasím
- d) nevím, nemohu posoudit

2) RVP pro ZV přináší některé změny. Učitelé se zpravidla domnívají, že jde hlavně o tyto změny (můžete zvolit i více odpovědí, ale prosíme, očísľujte je podle významu, který jim přiřkládáte):

- a) změny v celkovém posuzování žáků
- b) změny v osnovách předmětů
- c) změny v nárocích na znalosti žáků
- d) změny, které souvisejí s řízením výuky
- e) nemyslím si, že je možné něco výrazně změnit
- f) nejsem tak informován(a), abych se mohl(a) vyjádřit

3) Někteří učitelé nebo i celé některé učiteléské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná, protože jeho úroveň ve srovnání s jinými zeměmi není špatná.

- a) souhlasím, protože.....
- b) souhlasím částečně
- c) nesouhlasím, protože.....
- d) nedovedu posoudit
- e) nechci se vyjádřit

4) Na některých školách pracují podle různých (alternativních) programů. Myslíte si, že to pro tvorbu ŠVP a jejich uvádění do praxe může být pro tyto školy výhoda?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) pouze v něčem
- d) spíše ne
- e) určitě ne

Nejvíce je podle mého názoru využitelný program.....
(doplňte, prosím, název, nebo program nějak charakterizujte)

5) V minulých letech byly zavedeny ŠVP pro předškolní vzdělávání. Jaký je náš názor na požadavek, aby se s ním seznámili alespoň ti učitelé, kteří začnou pracovat s 1. třídou ZŠ.

- a) pokládám jej za zbytečný
- b) souhlasím
- c) souhlasím částečně
- d) záleží pouze na rozhodnutí učitele
- e) určité informace by měli mít všichni učitelé 1. stupně

RVP pro ZV pozměňuje dosavadní učební osnovy i nově strukturovaným obsahem vzdělávání. Tzn. „vzdělávací oblasti“ v sobě zahrnují zpravidla několik „oborů“ (předmětů). U každého z nich je stanoven vzdělávací obsah a očekávané výstupy. Pro primární vzdělávání jsou stanoveny pro 1. období (1. – 3. třída) a 2. období (4. – 5. třída).

6) Někteří učitelé se domnívají, že jde spíše jen o formální změny. Jako učiva, které je v RVP vymezeno pouze rámcově, bude nejlépe využívat konkrétní obsah (materiál) z dosud používaných osnov.

- a) souhlasím s tímto postupem
- b) myslím, že to bude možné pouze částečně
- c) bude záležet na každém učiteli
- d) nedovedu posoudit
- e) nesouhlasím s tímto názorem

7) Tzv. „očekávané výstupy“ v jednotlivých předmětech (tj. čeho má nějaký žák v předmětu v daném období dosáhnout) je podle názorů některých učitelů jen jiné označení pro vědomosti a znalosti žáků.

- a) souhlasím s tímto názorem
- b) souhlasím pouze částečně
- c) nedovedu posoudit
- d) bude záležet na každém učiteli
- e) nesouhlasím

8) Máte pocit, že by určitá redukce učiva (a trochu menší nároky na rozsah vědomostí žáků), kterou RVP pro ZV nabízí, mohla vytvořit větší prostor pro působení učitelů na žáky na příklad v oblasti soužití žáků ve třídě, na jejich vzájemné chování, na rozvoj jejich sociálních a emocionálních dovedností?

- a) myslím, že ano
- b) myslím, že pouze částečně
- c) bude záležet na každém učiteli
- d) nevím, nedovedu posoudit
- e) myslím, že ne, že se nic nezmění

9) Novou součástí obsahu výuky se stávají tzv. „průřezová témata“. Mají prolínat všemi předměty a ovlivňovat především postoje žáků. Prosím, vyjádřete svůj názor, zda mají na 1. stupni nějaký smysl.

- a) neznám, nedovedu posoudit
- b) připomíná mi to tzv. mezipředmětové vztahy
- c) jsou to pro žáky potřebné informace
- d) mají smysl až na 2. stupni
- e) čas od času je možné je do výuky zařazovat

10) Bude podle Vašeho názoru možné zprostředkovávat žákům učivo způsobem, který jste až dosud většinou ve výuce využíval(a)?

- a) ano, na 1. stupni se užívá velká škála metod a prostředků
- b) ano, ale pouze částečně, budu je muset doplňovat o.....
- c) většinou ano, jen s malými změnami
- d) nedovedu posoudit

11) RVP pro ZV používá termín „kompetence žáků“. Je podle Vašeho názoru tento nově používaný termín srovnatelný s pojmy znalosti, vědomosti a dovednosti žáků?

- a) ano
- b) skoro ano
- c) spíše ne
- d) má dost jiný význam
- e) nedovedu posoudit

12) Někteří učitelé se domnívají, že při běžně vedené výuce žáci mohou některé kompetence (např. kompetence řešení problémů, kompetence komunikativní) jen těžko získávat.

- a) souhlasím s tímto názorem
- b) souhlasím pouze částečně

- c) nesouhlasím
- d) nedovedu posoudit

13) Jsou podle Vašeho názoru oprávněné obavy, že hodnocení tzv. očekávaných výstupů u žáků bude po zavedení ŠVP pro většinu učitelů náročnější?

- a) ne, na 1. stupni je dost příležitostí k poznávání žáků
- b) ne, stejně zůstávají rozhodující známky – klasifikace
- c) ano, protože.....
- d) spíše ano
- e) nedovedu posoudit

14) Domníváte se, že výuka podle záměrů ŠVP pro ZV může být pro žáky 1. stupně ZŠ větším přínosem než dosud?

- a) ano, protože.....
- b) spíše ano, protože.....
- c) pouze pro dobré žáky
- d) spíše ne
- e) ne, protože.....
- f) nedovedu posoudit

15) RVP pro ZV zavádí pouze slovní hodnocení předmětů v oblasti Umění a kultura, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce. Je to podle Vašeho názoru vhodný způsob, jak zprostředkovávat více zážitkové učení, pozitivní emoce, napomáhat k rozvoji tvořivosti?

- a) bude záležet na každém učiteli
- b) spíše ano, protože.....
- c) spíše ne, protože.....
- d) ne, známky pomáhají k lepší kázni žáků
- e) nedovedu posoudit

16) Příprava a uvádění ŠVP do praxe sebou patrně přinese i některé nové požadavky na práci učitelů. Uvítal(a) byste možnost nějaké formy dalšího vzdělávání?

- a) ano
- b) spíš ano
- c) spíš ne
- d) zásadně ne

17) Pokud jste zvolil(a) v minulé otázce odpověď a) nebo b), navrhuje, aby toto doplňující vzdělávání bylo prováděno formou:

- a) příležitostně organizovaných seminářů či dílen
- b) po určitou dobu pravidelně organizovaných seminářů či dílen

a) bylo svým obsahem zaměřeno na:

- a) různá témata, která mi blíže objasní cíle, pojetí a principy základního vzdělávání v pojetí školního programu
- b) systematické probírání nových pojmů, se kterými pracuje RVP při ZV (např. průřezová témata, očekávané výstupy nebo kompetence žáků)
- c) spíše na výcvik nových dovedností (např. sociálních)
- d) na změny v jednotlivých vzdělávacích oblastech a oborech a konkrétní didaktické postupy

(opět je možno zvolit více odpovědí a očíslovat je podle významu)

18) Kdybyste se měl(a) účastnit takového vzdělávání, dával(a) byste přednost

- a) setkávání v kolektivu učitelů ze „své“ školy (např. učitelé 1. stupně ZŠ)
- b) setkávání v kolektivu učitelů, kteří učí ve stejné třídě (mohou být z různých škol)
- c) žádné z uvedených možností nedávám přednost

19) Tvorba ŠVP pro ZV bude na různých školách probíhat různě. Domníváte se, že by jeho přípravu měli hlavně zajistit)

- a) „dobrovolníci“ za určitou finanční odměnu
- b) vedení školy a několik zkušených učitelů
- c) malé pracovní týmy složené z učitelů, kteří působí na stejném stupni
- d) nedovedu posoudit